

Tekenen in de tijd 255

9-15 juni 2024

Opnieuw op Schiermonnikoog hoorde Erik Borgman een preek van Alberic Brusckke, abt van de trappisten. Hij wist zich aangesproken niet alleen in wat hem naar Schiermonnikoog trok, maar kreeg ook beter zicht op hoe dat verband houdt met zijn identiteit als dominicaan. Een getuigenis.

De tweede lezing in de liturgie van deze zondag uit de tweede brief van de apostel Paulus aan de christenen van Korinte begint met een nogal dominicaans aandoend statement: 'Wij bezitten die geest van geloof waarvan de Schrift zegt: Ik heb geloofd, daarom heb ik gesproken' (4,13). Dit citaat is niet zomaar in het Oude Testament terug te vinden, maar volgens de deskundigen verwijst Paulus naar vers 10 van Psalm 116. De vertaling van Ida Gerhard en Marie van der Zeijde van dit vers komt inderdaad vrij dicht bij wat we bij Paulus lezen: 'Ik geloofde, ook toen ik sprak: "Al te diep word ik nedergebogen".' Spreken uit nedergebogenheid: dat klinkt ineens toch weer een stuk minder dominicaans. Dominicaans (s)preken is uitspreken wat het gelovige oog en het gelovige gehoor je te zeggen geven. Psalm 116 gaat vooral om het aanspreken van God op zijn belofte en bezingt het gevolg daarvan, de ontdekking dat de God inderdaad de eenvoudigen beschermt: 'machteloos was ik en Hij heeft mij bevrijd' (vers 6). Daarom zegt de Psalmist 'een dankoffer' te willen brengen en bezingt luid zijn grootheid (vers 18). Zo maakt de Psalm als geheel uiteindelijk toch de beweging die typisch dominicaans is: dat wat de gelovige blik ziet en het gelovige engagement ervaart, wordt aan iedereen verkondigt.

Ik hoorde de lezingen van deze zondag in de kapel van Klooster Schiermonnikoog. Deze keer verbleef ik op het eiland niet bij de trappisten of de karmelieten, maar in een huisje op een vakantiepark en samen met Anja. Ik zal niet meteen zeggen dat het de Voorzienigheid was die ons daar had gebracht, maar abt Alberic Brusckke was zeer op dreef. Hij deed waartoe Paulus aanspoort: spreken uit het hart van zijn geleefde geloof. Dat is in zijn geval het leven als monnik. 'Monnik zijn is onze concrete manier om Christus te volgen', staat er op de website van Klooster Schiermonnikoog te lezen, 'ons leven lang'. Dat leven kwam tevoorschijn, maar met een elan alsof het nieuw was. Hierdoor realiseerde ik mij des te meer wat ik op Schiermonnikoog zoek – en ook wel vind: ruimte om me te laten leiden door wat zich vanuit gelovig perspectief aandient. Ruimte voor contemplatie die werkelijk iets te zeggen geeft, onafhankelijk van de vraag in hoeverre het op dat moment tegemoet komt aan behoeften van hoorders. Of van mijzelf.

Het evangelie van deze zondag was Marcus 3,20-35. Het is een heftige passage: verwanten van Jezus denken dat Hij zijn verstand heeft verloren, farizeeën en schriftgeleerden zien in Jezus een instrument van de duivel. Zij keren zich op de een of andere manier tegen wat Jezus doet of zegt. Ze verklaren het buiten de orde – de duivel is immers de niet-orde bij uitstek – of ze proberen Hem terug te brengen binnen de orde van het normale. Maar er zijn ook degenen die rondom Jezus zitten en die Hij zijn moeder en zijn broers noemt. 'Wie de wil doet van God, die is mijn broer en mijn zus en mijn moeder' (vers 34). Zij doen de wil van God, suggereerde broeder Aberic, doordat zij Jezus in het middelpunt plaatsen en in Hem God aan het werk zien. 'In Jezus zien zij hoe God vrij spel heeft.' Die vrijheid, die voor sommigen een teken is dat Hij door de duivel bezeten is en voor anderen dat Hij zijn verstand heeft verloren, zoeken zij voor zichzelf. Dat wat ons wordt verteld dat we moeten doen, maakt ons tot elkaars vijanden. We worden er niet zelden gek van, zo is mijn ervaring. Daarom zoek ik het bij Jezus, die vrij genoeg is om niet bang te zijn voor gek te worden versleten.

En Jezus neemt mij op in zijn familie! Ieder die het Onze Vader bidt, belijdt dat hij of zij zijn verwante is, kind van zijn Vader die ook onze Vader, zijn God die ook onze God is (vgl. Johannes 20,17). Blijkbaar is het willen doen van de wil van God voor Jezus al het doen van de wil van God, want degenen die Hij aanspreekt als broer, zus of moeder doen niets meer dan om hem

heen zitten en horen wat Hij hen te zeggen heeft. Dat is blijikbaar voor hen belangrijk genoeg om zich te verbinden met iemand die als duivelse gek geldt en het risico te lopen ook zelf te worden gezien als duivelse gekken.

Een verborgen teken van hun gekte is het feit dat zij geen andere vader hebben dan God. In het patriarchale Midden-Oosten van Jezus' tijd was de vader de autoriteit die de wetten en normen stelde. 'Noem niemand van jullie op aarde vader', zegt Jezus in het Matteüsevangelie (23,9), 'want een is jullie Vader, die in de hemel.' Het vers daarvoor had Hij ook al gezegd dat zijn leerlingen allemaal broers en zussen zijn. Verderop in het Marcusevangelie (10,29-30) zegt Jezus op een vraag van Petrus: 'Ik verzeker jullie: er is niemand die huis, broers, zusters, moeder, vader, kinderen of akkers om Mij en om de Blijde Boodschap heeft prijsgegeven, of hij ontvangt nu, in deze tijd, het honderdvoudige aan huizen, broers, zusters, moeders, kinderen en akkers' – alles dus behalve vaders! Wie zich naar Jezus keert om daarmee de wil van God te doen, heeft geen andere autoriteit meer dan God die – en dat is de paradox van het evangelie – niet alleen in het verborgene ziet (vgl. Matteüs 6,6), maar verborgen is in wat voor de blik van degenen die zichzelf beschouwen als hoeders van normaliteit en de goddelijke orde. We hebben vrijheid van de heersende wetten en normen nodig om Gods aanwezigheid en wil te ontdekken.

In Klooster Schiermonnikoog en in de observantie Ad Montem op het eiland wordt deze vrijheid gezocht en met vallen en opstaan geleefd in het 'convent rondom God' dat zij samen vormen. In het volle besef van de kwetsbaarheid en de pijnlijkheid die hierbij horen. Het is een appel dat ik als dringend ervaar, een appel om steeds opnieuw mijzelf de vraag te laten stellen: ben ik eigenlijk niet bezig te lasteren tegen de Heilige Geest en Gods aanwezigheid te miskennen. Terwijl het erkennen van, het buigen voor en het zich laten gezeggen door deze aanwezigheid in de vrijheid die zij bij Jezus krijgt, uiteindelijk het enige is waar het in een mensenleven – in ieder geval in mijn leven – op aankomt.

Immers, 'van God is de aarde en al wat zij omvat, de wereld en haar bewoners' (Psalm 24,1), maar ze zijn door andere machten gekaapt. Jezus en de mensen die in zijn kring zitten, zijn bezig de dingen daaruit te bevrijden. Zo keert de situatie terug van vóór de zondeval en is alles wat God gemaakt heeft opnieuw 'zeer goed'. Jezus zegt in de evangeliepassage van deze zondag: 'Niemand kan het huis van een sterke binnendringen en de inboedel weghalen, als hij niet eerst de sterke vastbindt' (Marcus 3,27). Jezus heeft de duivel buitenspel gezet en kan daarom ook duivels uitdrijven.

Dit betekent dat er niets meer tussen God en Jezus in staat, noch iets tussen ons en God. Jezus is de toegang tot deze vrijheid. Broeder Alberic besloot zijn preek zo:

Als wij Jezus het middelpunt van ons bestaan laten zijn, wat kan ons dan nog van God scheiden? Niets. Geen duivel kan ons er dan nog toe verleiden om onszelf in het middelpunt te zetten. Ons leven begint en eindigt in God. Zolang we Jezus in het middelpunt van ons leven houden, kan geen duivel ons uit onze verbondenheid met God wegtrekken.

Dan zien wij dus ook de wereld in verbondenheid met God, dan leven wij in de wereld als de ruimte van de verbondenheid met God. Als wij vanuit deze verbondenheid spreken, zijn we vrij en maken wij vrij. Dat is wat mij betreft authentieke dominicaanse verkondiging: 'Ik heb geloofd en daarom heb ik gesproken.'

Erik Borgman, lekendominicaan

voorzitter van de programmaraad van het Huis van Dominicus in Utrecht